

Демченко О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи / О.Демченко // Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. – Випуск 6/38 (2018).- С.116-130.

УДК 31.091.212.3 : 316.61 : 37

Олена ДЕМЧЕНКО

<http://orcid.org/0000-0001-7294-9109>

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ
У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

У статті проаналізовано проблему професійного становлення у ВНЗ майбутніх педагогів обдарованих дітей. Встановлено суперечність між необхідністю спеціальної підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи з обдарованими особистостями та низьким рівнем сформованості в них відповідної компетентності. Визначено мету, зміст, напрями роботи з формування у майбутніх вихователів ДНЗ готовності до розвитку соціальної обдарованості дітей. Представлено її як систему, що розробляється в конативному, гносеологічному, праксеологічному, акмеологічному, рефлексивному контентах.

Ключові слова: *підготовка, підготовка до роботи з обдарованими дітьми, підготовка до розвитку соціальної обдарованості, професійно-педагогічна діяльність з розвитку соціальної обдарованості.*

Елена ДЕМЧЕНКО

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ К РАЗВИТИЮ СОЦИАЛЬНОЙ ОДАРЕННОСТИ ДЕТЕЙ В ПРОБЛЕМНОМ ПОЛЕ ПЕДАГОГИКИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье проанализирована проблема подготовки будущих педагогов к развитию одаренных личностей. Сделаны выводы, что прослеживается противоречие между необходимостью специальной подготовки студентов психолого-педагогического профиля к работе с одаренными детьми и низким уровнем наличия в них соответствующей компетентности. Определено содержание работы по формированию в специалистов дошкольного образования готовности к развитию социальной одаренности детей. Эта подготовка представлена как как система, которая разрабатывается в когнитивном, гносеологическом, праксеологическом, акмеологическом, рефлексивном контентах.

Ключевые слова: *подготовка, подготовка к работе с одаренными детьми, подготовка к развитию социальной одаренности, профессионально-педагогическая деятельность по развитию социальной одаренности.*

Постановка проблеми. У формуванні талановитої особистості важливу роль відіграє педагог-фасилітатор як партнер у процесі її саморозвитку та самореалізації. В такого вихователя за роки навчання у виші має бути сформована відповідна компетентність, завдяки якій він зуміє своєчасно діагностувати в дитини прояви обдарованості та змодельовати індивідуальну траєкторію її особистісного зростання.

Відповідно до цього, в останні десятиріччя в контексті реформування сучасної української системи вузівської підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю все частіше робиться акцент на необхідності формування в студентів готовності до роботи з розвитку спеціальних здібностей дітей як критерію обдарованості. Не зважаючи на це, допоки

прослідковується низка проблем і суперечностей у цій сфері професійної освіти. Так, спостерігається недостатній рівень підготовленості педагогів до роботи із здібними дітьми в закладах освіти різних рівнів, результатом чого є втрата сенситивних періодів для розгортання потенціалів обдарованості, нереалізованість творчих особистостей, високий рівень фрустрованості та наявність у них труднощів соціально-психологічного характеру. Як наслідок, з одного боку, страждає особистість, яка не отримала належних умов для задоволення своїх освітніх потреб і розвитку обдарованості. З другого боку, держава втрачає безцінний людський капітал, майбутню національну еліту, видатних учених, політиків, митців, спортсменів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнення сучасного наукового дискурсу з проблеми підготовки майбутніх педагогів до розвитку обдарованості дітей дозволило виділити декілька напрямів, які стануть теоретичним підґрунтям для розробки і впровадження у ВНЗ методичної системи формування в майбутніх фахівців дошкільної освіти професійної компетентності до розвитку соціальної обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору.

По-перше, в ході започаткованого дослідження спираємося на позиції вчених (О.Антонова, В.Демченко, С.Маркова, Г.Тригубець, Г.Тарасова, І.Ушатікова, В.Ушмарова, М.Федоров та ін.), які обґрунтовують ідею щодо необхідності спеціальної підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до розвитку обдарованості дітей. Положення, сформульовані дослідниками, є вагомими для вдосконалення професійної освіти майбутніх вихователів ДНЗ: створення моделі педагога обдарованих дітей та окреслення кола якостей, необхідних йому для роботи з розвитку обдарованості; диференційований підхід до відбору абітурієнтів і навчання студентів за різноваріативними програмами з урахуванням їх індивідуальних особливостей; розробка нових освітніх технологій для підготовки такого фахівця тощо.

По-друге, апелюємо до праць науковців (Л. Артемова, Г. Бєленька, О.Богініч, А. Богуш, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, В. Майборода, М.Машовець, М. Олійник, Т. Поніманська, О. Проскура, Т. Танько та ін.), присвячених професійному розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти, в яких частково представлені умови й методики формування якостей, необхідних педагогу обдарованих дітей. Зустрічаємо експериментальні розвідки, метою яких є розробка теоретичних і методичних засад підготовки педагогів обдарованих дітей: магістрів дошкільної освіти (Л. Руденко); сімейних вихователів (О. Грисюк) тощо. Проводяться дослідження, присвячені підготовці вихователів ДНЗ до організації різних напрямів професійної діяльності, спрямованої на творчий розвиток дітей: музично-педагогічної (Р. Савченко); з розвитку художніх здібностей (Г. Борин); з формування художніх і конструктивних умінь (Н. Голота); з включення в художньо-естетичну діяльність (Н. Колесник) тощо.

По-третє, важливими є теоретичні розробки останніх десятиліть (В.Андрущенко, О. Анісімов, Г. Балл, І. Бєх, О. Грицай, І. Зязюн, В.Кремень, Ф. Михайлов, В. Паламарчук, І. Підласий, В. Скотний, О. Чалий та ін.), в яких окреслено основні тенденції входження вітчизняної вищої школи в світовий і європейський освітній простір. Відповідно до об'єктивних інтеграційних процесів, з одного боку, спираємося на висновки компаративістики щодо можливостей використання досвіду підготовки вихователів у високорозвинених країнах світу: Швеції (Н. Карпенко); Англії та Шотландії (А. Соколова); США та в Європейському концепті (Н. Мельник); Польщі (І. Адамек); Австралії (С. Кириченко) тощо.

З другого боку, вважаємо за необхідне творчо адаптувати технології підготовки педагогів обдарованих дітей у системі професійної освіти Болгарії (О. Бочарова), Ізраїлю (О. Золотарьова) тощо. Зокрема, апелюємо до дисертаційної розвідки [8], в якій поряд з аналізом проблеми педагогічної підтримки здібних дітей в Ізраїлі також розглянуто питання спеціальної

підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями. За висновками автора, вона є додатковою й здійснюється вже після отримання фахової педагогічної освіти. До того, в цій країні діє вимога обов'язкової сертифікації вчителів і всіх фахівців, що працюють з обдарованими учнями, яка з 2015-2016 навчального року є обов'язковою й передбачає додаткове підвищення кваліфікації. Варто підкреслити, що метою програми професійного розвитку вчителів є вироблення цілісного підходу до навчання обдарованих школярів.

Окрім цього, цінними для розробки методики формування готовності вихователя виявляти ознаки соціальної обдарованості та створювати умови для розвитку соціальних здібностей, є праці вчених (І. Бабенко, О. Бевз, М.Бойченко, І. Лавріненко, Н. Поморцева, П. Тадеєв, Н. Теличко та ін.), в яких аналізується досвід роботи з обдарованими дітьми в розвинених країнах світу. Так, привертає увагу наукова розвідка М. Бойченко [1], в якій дослідниця акцентує увагу на результатах дослідження американського вченого С. Кауфмана щодо найбільш поширених складових обдарованості, що представлені в законодавчих документах штатів станом на 2010 р. Варто відзначити, що серед наведених критеріїв (інтелектуальні здібності (45 штатів); високі результати навчальних досягнень/здібності (39 штатів); здібності в конкретних предметних галузях (28 штатів); креативність (27 штатів); високий рівень мотивації (3 штати)) є лідерство (15 штатів); здібності до виконавського мистецтва (3 штати), які є показниками досліджуваного нами виду обдарованості, соціальної.

По-четверте, поділяємо погляди зарубіжних (А. Аббот, М. Баграмянц, Д. Коллінз, В. Ушмарова та ін.) і вітчизняних (О. Антонова, Т. Бобракова, І.Любовецька, Л. Мерва, М. Шемуда, В. Юркевич та ін.) учених, які загострюють увагу наукової спільноти на діалектичному протиріччі між соціально-педагогічною потребою в розв'язанні проблеми розвитку здібностей і обдарувань дітей і відсутністю цілеспрямованої підготовки

педагогів до цієї діяльності ще на вузівському етапі становлення майбутнього фахівця. Названі суперечності прослідковуються як у професійній освіті студентів психолого-педагогічного профілю в цілому, так і в навчанні майбутніх вихователів зокрема.

Це значною мірою зумовлено тим, що професійно-педагогічні знання, яких набувають майбутні фахівці дошкільної освіти, не враховують проблему підготовки до роботи з обдарованими дітьми і лише імпліцитно представлені в її змісті. Вища школа переважно орієнтує майбутніх педагогів на роботу з дитиною, в якій рівень задатків і здібностей знаходиться на умовній віковій нормі; та лише перманентно готує до роботи з обдарованими дітьми. Не протиставляючи обдарованих особистостей іншим категоріям дітей, вважаємо, що необхідно формувати такого педагога, який зможе створювати умови для самореалізації творчих дітей, які нерідко піддаються «педагогічній сегрегації».

З огляду на це, нагальною проблемою професійної педагогіки є здійснення у ВНЗ підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи з дітьми, в яких проявляються високі здібності до різних видів діяльності: інтелектуальної, художньої, спортивної, технічної, соціальної тощо.

Мета статті – обґрунтувати необхідність спеціальної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей, визначити її зміст і основні напрями.

Виклад основного матеріалу. Для розкриття особливостей підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей апелюємо до психолого-педагогічного фонду, в якому досліджується сутність терміну «підготовка» та його дефінітивних характеристик. Так, у довідниковій літературі слово «підготовка» тлумачиться як наявність у особистості запасу знань, навичок, набутого досвіду в процесі навчання та практичної діяльності [3, с. 583]. Варто

відзначити, що результатом підготовки є знання, вміння та досвід, які на рівні діяльності утворюють відповідну компетентність. Саме в такому контексті експлікував названу дефініцію С. Гончаренко, до того ж, вказуючи на зв'язок підготовки (як процесу) та готовності (як результату). За словами вченого, підготовка – це спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань, а також як готовність, під якою розуміється наявність компетенції, знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання певних завдань [13, с. 24].

У зв'язку з цим поділяємо думку науковців, що підготовка педагога до певного виду діяльності – це процес формування його професійної готовності, яка містить: сумарну характеристику здобутих знань; компетенцію як загальну здатність, засновану на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, набутих у процесі навчання; готовність як усталене умотивоване прагнення виконати свій обов'язок учителя [10, с.11].

У науковому тезаурусі педагогіки вищої школи зустрічаємо термін «професійна підготовка». Як зауважує В. Нестеренко [11, с.19], професійна підготовка є конкретизацією поняття «підготовка», де термін «професійна» звужує все різноманіття способів існування підготовки до певної сфери застосування людиною набутих знань, умінь і навичок – професії. На думку вченого, професійна підготовка є особливим процесом, метою якого є спеціально організована передача людині знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, у результаті освоєння яких вона може бути готовою до виконання певної професійної діяльності.

Звернення до праць сучасних науковців, безпосередньо присвячених підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти, виявило, що вона розглядається як багатofакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їхніми батьками, а також у розвитку успішності в діяльності [12, с. 101].

З одного боку, вважаємо, що, оскільки в професійній діяльності вихователя ДНЗ проявляються загальні ознаки педагогічної діяльності в цілому, то ідеї відомих персонологів щодо сутності, структури, напрямів реформування освіти фахівців психолого-педагогічного профілю є основоположними в ході розробки системи підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми. З огляду на це, поділяємо ідеї сучасних учених у сфері професійної освіти щодо напрямів і тенденцій підвищення якості підготовки педагогічних кадрів у цілому, які є важливими для оновлення змісту, форм і методів освітньої роботи у ВНЗ з майбутніми педагогами-дошкільниками. Виходимо з того, що в професійній діяльності фахівців дошкільної освіти прослідковуються загальні тенденції педагогічної діяльності, відповідно їх підготовка ґрунтується на основних дидактичних закономірностях побудови процесу фахової підготовки у вищому навчальному закладі.

У зв'язку з цим, ідея В. Бондаря щодо необхідності «інтегрування соціокультурного і професійно орієнтованого досвіду» в процесі структурування та розроблення змісту професійної освіти, повинна реалізовуватися в освітньому процесі ВНЗ у процесі становлення всіх майбутніх педагогів без винятку. Хоча вчений має на увазі передусім підготовку вчителя початкової школи, проте визначені ним положення є актуальними для професійного зростання майбутніх фахівців дошкільної освіти в цілому, до роботи з соціально обдарованими дітьми зокрема, а саме:

- культурологічне спрямування системи педагогічних знань, умінь, поглядів, ціннісних орієнтацій задля передачі дітям соціокультурного досвіду;

- оволодіння майбутніми фахівцями досвідом професійної діяльності, зокрема, знаннями про закономірності, принципи, методик у та технології її здійснення;

– формування системи загальних і спеціальних інтегрованих умінь і навичок для виконання багатofункціональної професійної діяльності педагога з урахуванням національної специфіки краю;

– опанування вмінь творчо застосовувати педагогічні інновації та досвіду ціннісного ставлення до предмета професійної діяльності, передусім соціокультурної складової змісту освіти [2, с. 294–295].

З другого боку, з огляду на те, що обдаровані діти в цілому, з проявами соціальної обдарованості зокрема, є специфічною категорією, рівень розвитку яких за багатьма параметрами якісно перевищує вікову норму, підготовка вихователів до роботи з такими дітьми містить низку особливостей. Це зумовлює наповнення фахових дисциплін додатковим змістом, розробку і впровадження методики формування в студентів необхідних компетентностей для ідентифікації проявів соціальної обдарованості в дітей дошкільного віку та створення умов для розгортання потенціалів соціальної обдарованості.

Позицію щодо необхідності створення системи підготовки спеціалістів, які повинні виконувати специфічні функції для обдарованих дітей, розробки нових технологій навчального процесу з використанням передових концепцій, спрямованих на творчий розвиток індивідуальностей, обстоює М. Федоров [16, с.8].

У дослідженні І. Ушатікової [15] представлено розроблену й апробовану модель підготовки студентів педагогічного ВНЗ до роботи з обдарованими учнями, яка передбачає максимальне використання змістового потенціалу психолого-педагогічних дисциплін з метою накопичення знань, розвитку особистісних і професійних якостей, формування умінь і навичок, необхідних для роботи з обдарованими учнями. Оптимальним варіантом стала модель, мікроструктура якої включає в себе особистісно-психолого-діяльнісний зміст, представлений трьома взаємопов'язаними компонентами: мотиваційно-аксіологічними,

теоретико-методологічним, діяльнісної-технологічним. Такі компоненти, за твердженням автора, відображають системність і змістовну логіку самого процесу підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими дітьми.

Основні вимоги до підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми формулює В. Демченко [5]. Хоча такі завдання стосуються передусім формування відповідної готовності в учителів, але, вважаємо доречною їх реалізацію і в процесі формування особистості майбутнього вихователя до професійної діяльності з виявлення та розвитку обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору ДНЗ, зокрема:

- розвиток умінь застосовувати новітні технології з урахуванням рівня підготовленості та особистих потреб педагога;
- сприяння переходу педагогів від принципів авторитарного підходу до демократичного типу, що ґрунтується на гуманізмі та розвитку творчих обдарувань кожної дитини;
- формування особистісних якостей педагогів, що визначають принципово нову педагогічну культуру спілкування з обдарованими дітьми.

Особливості підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми досліджує О. Дронова [7], на думку якої, сучасному спеціалісту-«дошкільнику» потрібні знання з теорії обдарованості, усвідомлення принципів розробки діагностичних методик та індивідуальних корекційно-розвиваючих програм.

Підготовка майбутніх магістрів дошкільної освіти до розвитку дитячих обдарувань, за твердженням Л. Руденко [14, с.199], є невід'ємною складовою їх професійної підготовки, що передбачає, з одного боку, – здатність і готовність до розвитку дитячої обдарованості, з іншого, – створення в освітньому процесі вищого педагогічного закладу умов, які стимулюють магістрантів до самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення; забезпечення рефлексії набутих знань, умінь і способів діяльності; використання адекватних змісту дисциплін форм і методів

навчання. Вчена справедливо зауважує, що питання готовності магістрантів до розвитку дитячих обдарувань не можна зводити лише до інтелектуальної та технологічної підготовки під час навчання у ВНЗ.

Педагогічна діяльність у цілому, робота з обдарованими й здібними дітьми як неординарними особистостями зокрема потребує від вихователя високого рівня творчості. Поділяємо думку О. Голюк, що рівень сформованості особистісних і професійно значущих якостей майбутнього педагога, його готовність до професійної діяльності, знаходяться в прямо пропорційній залежності від рівня розвитку творчого потенціалу. Творчий потенціал майбутнього педагога дослідниця тлумачить як «інтегративну комплексну властивість особистості, що забезпечуватиме високий рівень її самоорганізації в майбутній професійній педагогічній діяльності та сприятиме руху до вільної самореалізації і творчості» [4, с. 40].

З огляду на це, в системі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей варто робити акцент на розвитку творчих здібностей студентів, використання у викладанні фахових дисциплін системи завдань, які сприятимуть розгортанню дивергентного мислення, здатності продукувати оригінальні ідеї, нестандартно розв'язувати педагогічні ситуації; формуванню схильності до педагогічної імпровізації, акторських здібностей тощо.

Майбутній вихователь обдарованих дітей має володіти діагностичною компетентністю, яка забезпечить можливість своєчасного виявлення загальних і спеціальних здібностей. Пошук та ідентифікація соціально обдарованих дітей і молоді, розробка ефективних методів виявлення дітей з ознаками соціальної обдарованості, накреслення шляхів, механізмів і технологій для їх розвитку та самореалізації є достатньо складними напрямками педагогічної діяльності. Це зумовлено декількома чинниками:

По-перше, в процесі теоретичного аналізу наукового масиву встановлено [6], що залишається суперечливим і остаточно невизначеним

статус соціальної обдарованості як одного з її видів, недостатньо дослідженою та дискусійною – її сутність як соціально-педагогічного феномену, до кінця нерозробленою та неоднозначною – її структура як наукового конструкту. Зауважимо, що наукова полеміка також продовжується в площині визначення тих якостей і здібностей, що характеризують соціально обдаровану особистість.

По-друге, діагностування проявів соціальної обдарованості є складним процесом, оскільки критерії її розгортання не є достатньо очевидними, не всі характеристики виявляються одночасно, тому що розвиток соціальних здібностей як системного утворення особистості має гетерохронний характер. Нерідко зустрічаються випадки, коли дитина виховується в сприятливих соціальних і матеріальних умовах, позитивній психологічній сімейній атмосфері, оточена любов'ю і турботою батьків; має достатньо широке для свого віку коло спілкування (з батьками й родичами, братами й сестрами; їхніми друзями й колегами; однолітками за місцем проживання, ровесниками в дошкільному навчальному закладі тощо); часто подорожує з родиною по країні й за кордоном. Результатом таких сприятливих умов життя й виховання стає високий рівень комунікативності дитини, вміння швидко наладжувати контакт з дорослими й однолітками, безпосередність, впевненість, які педагоги муть оцінювати не як високий рівень первинної соціалізації, а як прояви соціальної обдарованості.

Відповідно до цього, організація роботи з потенційно обдарованими дітьми має проводитися на діагностичній основі та бути спрямована на вивчення і врахування їхніх індивідуальних особливостей, виявлення особливих потреб і соціально-психологічних проблем. На необхідності формування в системі вищої педагогічної освіти не просто вихователя-професіонала, а педагога-дослідника наголошує Г. Кіт. Дослідниця переконана, що такий фахівець має поєднувати в собі «функції педагога-психолога, педагога-технолога, який активно займається науково-

методичною, пошуковою, дослідно-експериментальною, інноваційною роботою; постійно шукає, аналізує, апробує найраціональніші шляхи, умови, методи, засоби, форми високоефективного розв'язання конкретних завдань виховання, навчання, особистісного формування дітей дошкільного віку» [9, с. 159]. Реалізація вихователем діагностичної функції (постійний творчий пошук, організація освітнього процесу шляхом виявлення і впровадження ефективних методів, прийомів, засобів, форм; науковий аналіз, узагальнення та корекція власного педагогічного досвіду; експериментування, педагогічне проектування тощо) сприятиме підвищенню ефективності його роботи з виявлення та розвитку обдарованих дітей.

Спираючись на позиції учених у галузі педагогіки вищої школи (О.Антонова, Г. Беленька, А. Богуш, В. Бондар, Н. Гавриш, Н. Лисенко, Т.Поніманська та ін.), *підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти* до роботи з розвитку соціальної обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору вважаємо цілеспрямованим процесом, зумовленим специфікою такого виду обдарованості, що передбачає оволодіння студентами гуманістичними професійними цінностями, системою інтегрованих філософських і психолого-педагогічних знань про соціальну обдарованість та її прояви, комплексом умінь, професійними та соціально зумовленими якостями, що утворюють відповідну компетентність.

Мета такої підготовки – формування готовності майбутніх фахівців дошкільної до професійно-педагогічної діяльності з розвитку соціальної обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору закладу освіти та в регіональному контексті як інноваційної та творчої.

Професійно-педагогічну діяльність з розвитку соціальної обдарованості дітей розуміємо як гуманістично орієнтовану полісуб'єктну взаємодію фахівців дошкільної освіти з дітьми в культурно-освітньому просторі, в ході якої створюються умови для стимулювання соціальної

активності особистості, організації різновекторної соціальної взаємодії з та забезпечення конструктивного характеру міжособистісного спілкування.

Відповідно до цього, система роботи зі студентами, спрямована на формування готовності до розвитку соціальної обдарованості дітей, розробляється в декількох *контентах*: конативному, гносеологічному, праксеологічному, акмеологічному, рефлексивному.

Реалізація системи підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей передбачає:

- філософську рефлексію та наукове осмислення соціальної обдарованості в контексті психологічної концепції обдарованості, узагальнення й доповнення теоретичних засад досліджуваного феномену;
- розробку й видання наукових, навчально-методичних посібників з проблеми соціальної обдарованості та підготовки майбутніх вихователів до роботи з соціально обдарованими дітьми в умовах культурно-освітнього простору окремого закладу освіти та в регіональному контексті;
- включення питань про особливості підготовки майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю/дошкільної освіти до роботи з дітьми з проявами різних видів обдарованості в цілому, соціальної обдарованості зокрема до наукової проблематики відповідних кафедр;
- підвищення професійної компетентності викладачів ВНЗ з питань формування особистості майбутнього педагога обдарованих дітей;
- обґрунтування «методичних акцентів» у викладанні дисциплін циклу професійної підготовки: змістове доповнення навчальних і робочих програм темами чи питаннями про обдарованість і соціальну обдарованість;
- розробку і використання в аудиторній та позааудиторній роботі системи інтерактивних технологій для розвитку студентів як суб'єктів просторотворення та оволодіння ними сучасними особистісно зорієнтованими методиками розвитку в дошкільників соціальних здібностей, соціального та емоційного інтелекту, лідерських якостей тощо;

– організацію науково-дослідної роботи студентів з дослідження соціальної обдарованості як психолого-педагогічної проблеми та особливостей роботи вихователя дошкільного навчального закладу зі створення культурно-освітнього простору для розгортання потенціалів соціально обдарованої особистості (дипломних і магістерських досліджень, діяльності наукових гуртків і проблемних груп, наукових робіт на Всеукраїнські конкурси, участі у Всеукраїнських олімпіадах, підготовки доповідей на науково-практичні конференції, семінари; написання наукових статей тощо);

– стимулювання участі студентів у суспільно значимих видах позааудиторної роботи, студентському самоврядуванні, волонтерській діяльності, громадських організаціях тощо;

– комплексну психолого-педагогічну діагностику підготовленості майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з розвитку соціальної обдарованості дітей.

Висновки. Отже, в контексті реформування системи вищої педагогічної освіти окремим напрямом має стати підготовка фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи з дітьми, в поведінці яких проявляються ознаки різних видів обдарованості. Результати теоретичних пошуків показують, що особливої уваги потребують соціально здібні особистості, яких часто не диференціюють як потенційно обдарованих. Перед вищою школою постає завдання підготовки педагога для обдарованих дітей, який буде володіти відповідною компетентністю й зможе створити сприятливе й комфортне середовище для особистісного зростання кожної талановитої та творчої дитини. У межах освітнього процесу ВНЗ вважаємо за необхідне й можливе запровадити систему роботи з підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору, яка утворюється синергетичною інтеграцією загальнокультурної,

загальнопедагогічної та спеціальної підготовки до професійно-педагогічної діяльності з соціально здібними дітьми; професійно-ціннісного і соціально-культурного розвитку.

Література

1. Бойченко М. Особливості ідентифікації обдарованих школярів у загальноосвітніх навчальних закладах : американський досвід / М.Бойченко // Людинознавчі студії : збірник наукових праць ДДПУ : Серія «Педагогіка» ; ред, колегія Н.Скотна, М.Чепіль та ін. – Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім.І.Франка, 2016. – Випуск 36. – С. 14-19.

2. Бондар В. І. Теоретико-методологічні та технологічні основи модернізації системи підготовки вчителя / В. І. Бондар // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. праць : в 5 т. – Т. 1. : Загальна педагогіка і філософія освіти. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 291-302.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., Ірпінь: Перун, 2001. – 1140 с.

4. Голюк О.А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога ДНЗ та школи І ступеня / О.А. Голюк // Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів : матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції, 28 жовтня 2015 р. // FOLIA COMENIANA : вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – С. 38-42.

5. Демченко В. В. Концепція підготовки педагогічних кадрів до роботи з обдарованими школярами в умовах інституту післядипломної педагогічної освіти : навчально-методичний посібник / В. В. Демченко. – Рівне : РОППО, 2004. – 10 с.

6. Демченко О.П. Експлікація феномену соціальної обдарованості в контексті психолого-педагогічних досліджень / О.П.Демченко // Людинознавчі студії : збірник наукових праць ДДПУ : Серія «Педагогіка» ;

ред. колегія Н.Скотна, М.Чепіль та ін. – Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім.І.Франка, 2015. – Випуск 31. – С.134-145.

7. Дронова О. О. Зміст та особливості професійної підготовки фахівця галузі дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми / О. О. Дронова // Проблеми сучасної педагогічної освіти [Текст] : зб. наук. праць / МОН України, МО АРК, КДГІ ; ред. : О. В. Глузман, М.Я.Ігнатенко. – К. : Педагогічна преса, 2000. – Вип. 2, ч. 1 : Серія : Педагогіка і психологія. - К. : Педагогічна преса, 2000. – С .158-163

8. Золотарьова О. В. Педагогічна підтримка обдарованих дітей в загальноосвітніх школах Ізраїлю : автореф. дис... на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О.В. Золотарьова ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – К., 2017. – 21 с.

9. Кіт Г.Г. Вихователь дитячого навчального закладу як дослідник / Г.Г.Кіт // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : зб. матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 9-11 квітня 2014 р.). – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С.159-165.

10. Корецька Л. В. Підготовка вчителів до роботи з обдарованими учнями : [навч.-метод. посіб. для сист. післядипл. освіти] / Л. В. Корецька, О. Е. Жосан. – Кіровоград : Вид-во Кіровоградського обл. інст. післядипл. пед. освіти ім. В.Сухомлинського, 2008. – 137 с.

11. Нестеренко В. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання : монографія / В. В. Нестеренко. – Одеса : Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2012. – 399 с.

12. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Бєленька, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова та ін. ; за заг. ред. І. І. Загарницької. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 310 с.

13. Професійна освіта : навчальний посібник / укл. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 149 с.

14. Руденко Л.С. Особливості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти до розвитку дитячої обдарованості / Л.С. Руденко // Проблеми діагностики та проектування розвитку обдарованості дошкільників : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 15-16 травня 2014 року, м. Київ. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. – С. 197-201.

15. Ушатикова И. И. Подготовка будущих учителей к работе с одаренными школьниками : автореф. дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, истории педагогики и образования» / И.И.Ушатикова ; ГОУ ВПО Татарский гос. гуманитарно-пед. ун-т. – Казань, 2006. – 22 с.

16. Федоров М.П. Педагогічні умови підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми : автореф. дис... на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» ; Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2000. – 21 с.

References

1. Boichenko M. Osoblyvosti identyfikatsii obdarovanykh shkoliariv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladykh : amerykanskyi dosvid / M.Boichenko // Liudynoznavchi studii : zbirnyk naukovykh prats DDPU : Seriiia «Pedahohika» ; red, kolehiia N.Skotna, M.Chepil ta in.. – Drohobych : Vydavnychiy viddil DDPU im.I.Franka, 2016. – Vypusk 36. – S. 14-19. [in Ukrainian]

2. Bondar V. I. Teoretyko-metodolohichni ta tekhnolohichni osnovy modernizatsii systemy pidhotovky vchytelia / V. I. Bondar // Pedahohichna i

psykholohichna nauky v Ukraini : zb. nauk. prats : v 5 t. – T. 1. : Zahalna pedahohika i filosofiia osvity. – K. : Pedahohichna dumka, 2012. – S. 291–302. [in Ukrainian]

3. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy. – K., Irpin: Perun, 2001. – 1140 s. [in Ukrainian]

4. Holiuk O.A. Obgruntuvannia komponentiv tvorchoho potentsialu maibutnoho pedahoha DNZ ta shkoly I stupenia / O.A. Holiuk // Suchasni tekhnolohii rozvytku profesiinoi maisternosti maibutnikh uchyteliv : materialy Vseukrainskoi Internet-konferentsii, 28 zhovtnia 2015 r. // FOLIA COMENIANA: visnyk Polsko-ukrainskoi naukovo-doslidnoi laboratorii dydaktyky imeni Ia. A. Komenskoho. – Uman: FOP Zhovtyi, 2015. – S. 38-42. [in Ukrainian]

5. Demchenko V. V. Kontseptsiiia pidhotovky pedahohichnykh kadriv do roboty z obdarovanymy shkoliaramy v umovakh instytutu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity : navchalno-metodychnyi posibnyk / V. V. Demchenko. – Rivne : ROIPPO, 2004. – 10 s. [in Ukrainian]

6. Demchenko O. P. Eksplikatsiia fenomenu sotsialnoi obdarovanosti v konteksti psykholoho-pedahohichnykh doslidzhen / O. P. Demchenko // Liudynoznavchi studii : zbirnyk naukovykh prats DDPU : Seriia «Pedahohika» ; red, kolehiia N.Skotna, M.Chepil ta in. – Drohobych : Vydavnychyi viddil DDPU im.I.Franka, 2015. – Vypusk 31. – S.134-145.

7. Dronova O. O. Zmist ta osoblyvosti profesiinoi pidhotovky fakhivtsia haluzi doshkilnoi osvity do roboty z obdarovanymy ditmy / O. O. Dronova // Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity [Tekst] : zb. nauk. prats / MON Ukrainy, MO ARK, KDHI ; red. : O. V. Hluzman, M.I.Ihnatenko. – K. : Pedahohichna presa, 2000. – Vyp. 2, ch. 1 : Seriia: Pedahohika i psykholohiia. - K. : Pedahohichna presa, 2000. – S .158-163. [in Ukrainian]

8. Zolotarova O. V. Pedahohichna pidtrymka obdarovanykh ditei v zahalnoosvitnikh shkolakh Izrailiu : avtoref. dys... na zdobuttia naukovo

stupenia kandydata pedahohichnykh nauk (doktora filosofii) : spets. 13.00.01 «Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky» / O.V. Zolotarova ; Skhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet imeni Volodymyra Dalia. – K., 2017. – 21 s. [in Ukrainian]

9. Kit H.H. Vychovatel dytiachoho navchalnoho zakladu yak doslidnyk / H.H. Kit // Aktualni problemy doshkilnoi ta pochatkovoï osvity v konteksti yevropeiskykh osvitnikh stratehii : zb. materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv i studentiv instytutu pedahohiky, psykholohii i mystetstv (Vinnytsia, VDPU im. M.Kotsiubynskoho, 9-11 kvitnia 2014 r.). – Vinnytsia : TOV «Nilan-LTD», 2014. – Vyp. 3. – S.159-165. [in Ukrainian]

10. Koretska L. V. Pidhotovka vchyteliv do roboty z obdarovanyymi uchniamy : [navch.-metod. posib. dlia syst. pisliadypl. osvity] / L. V. Koretska, O. E. Zhosan. – Kirovohrad : Vyd-vo Kirovohradskoho obl. inst. pisliadypl. ped. osvity im. V.Sukhomlynskoho, 2008. – 137 s. [in Ukrainian]

11. Nesterenko V. V. Teoretyko-metodolohichni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity v systemi zaochnoho navchannia : monohrafiia / V. V. Nesterenko. – Odesa : Vydavnytstvo TOV «Leradruk», 2012. – 399 s. [in Ukrainian]

12. Pidhotovka vykhovatel'ia do rozvytku osobystosti dytyny v doshkilnomu vitsi : monohrafiia / H. V. Bieliienka, O. L. Bohinich, Z. N. Borysova ta in. ; za zah. red. I. I. Zaharnytskoi. – K. : Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 2009. – 310 s. [in Ukrainian]

13. Profesiina osvita : navchalnyi posibnyk / ukl. S. U. Honcharenko ta in. ; za red. N. H. Nychkalo. – Kyiv : Vyscha shk., 2000. – 149 s. [in Ukrainian]

14. Rudenko L.S. Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh mahistriv doshkilnoi osvity do rozvytku dytiachoi obdarovanosti / L.S. Rudenko // Problemy diahnostyky ta proektuvannia rozvytku obdarovanosti doshkilnykiv : materialy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoi

uchastiu, 15-16 travnia 2014 roku, m. Kyiv. – K. : Instytut obdarovanoi dytyny, 2014.– S. 197-201. [in Ukrainian]

15. Ushatikova I. I. Podgotovka budushchikh uchiteley k rabote s odarennymi shkolnikami : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 «Obshchaya pedagogika. istorii pedagogiki i obrazovaniya» / I.I.Ushatikova ; GOU VPOTatarskiy gos. gumanitarno-ped. un-t. – Kazan. 2006. – 22 s. [in Russian]

16. Fedorov M.P. Pedahohichni umovy pidhotovky studentiv do roboty z obdarovanyimi ditmy : avtoref. dys... na zdobuttia naukovooho stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 «Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky» ; Luhanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. –Luhansk, 2000. – 21 s. [in Ukrainian]